

Mérföldkövek a családalapítás útján

*Szilágyi Dániel - Rövid Irén - Ludescher Melinda
- Deákné Dusa Ágnes - Trásy Lilla - Papházi Tibor*

A határon túli magyarok alapvetően házasságpártiak: mindhárom régióban a 18–49 évesek háromnegyede élt párkapcsolatban 2023-ban, többségük házasságban. A házasságon kívüli párkapcsolatban élők közül tízből hatan tervezték, hogy házasságra lépnek jelenlegi párjukkal. A gyermekvállalás időpontja a határon túliak körében is egyre későbbre tevődik. A Vajdaságban élőkkel fiatalabb korban történnek meg olyan életesemények, melyek a családalapítás meghatározó állomásai (pl. első összeköltözés, házasságkötés).

Családstatusz

A legtöbb házasságban élnek mindhárom régióban

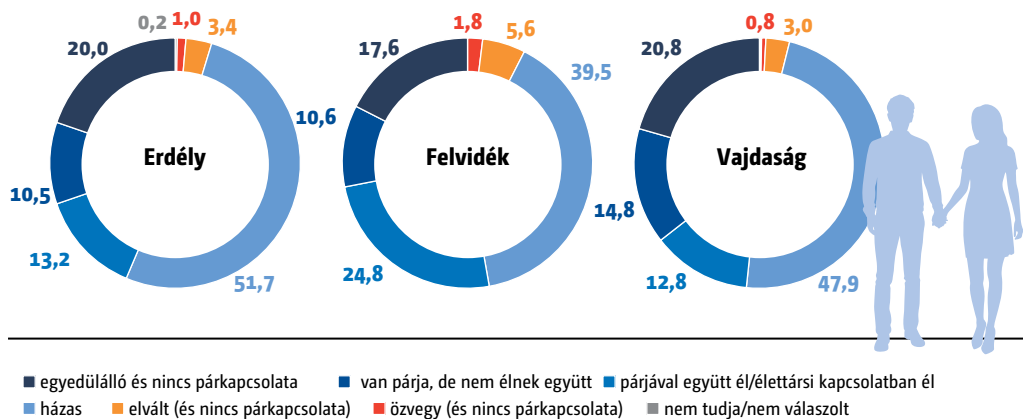
2023-ban a határon túli 18-49 éves magyarok közül a legtöbb házasságban éltek. A kutatásban résztvevők közül Erdélyben a legmagasabb (51,7%) az arányuk, a vajdaságiak közel fele, a felvidékiek közül pedig tízből négyen házasok. A párjukkal vagy élettársukkal együtt élők aránya Erdélyben és a Vajdaságban egyaránt 13% körül alakult, míg Felvidéken a válaszadók közel negyede élt a párjával együtt házasságon kívüli kapcsolatban.

Erdélyben és a Felvidéken a válaszadók tizedét, a Vajdaságban pedig közel 15%-át teszik ki azok, akiknek van ugyan párjuk, de nem élnek együtt.

Az erdélyiek és vajdaságiak ötöde, a felvidékiek 17,6%-a egyedülálló, nincsen párkapcsolata. Az új kapcsolat nélküli elváltak aránya a felvidékiek között a legmagasabb.

Mi az Ön családi állapota?

százalék, (N Erdély = 1000; N Felvidék = 500; N Vajdaság = 500)

A 2018-as kutatás idején szintén a házasok alkották a relatív többséget mindhárom régióban. A sorrendiség sem változott, azaz 2018-ban is Erdélyben éltek arányaiban a legtöbb házasságban (53,6%), ezt követte a Vajdaság 49,6%-kal, míg a Felvidéken 43,6% volt a házasok aránya (Papházi és mtsai., 2019).

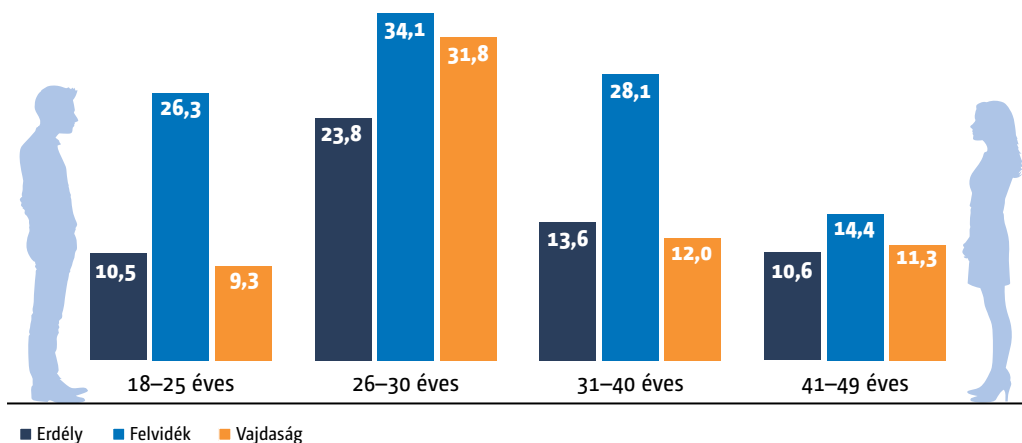

Felvidéken a legtöbb a házasságon kívüli párkapcsolat

Ugyan a legtöbben a határon túli magyarok közül még mindig házasságban élnek, de 2023-ra mindhárom régióban csökkent a házasságban élők és nőtt az élettársi kapcsolatokban élők aránya. A házasság népszerűség vesztese a felvidéki adatokban mutatkozik meg a legjobban, ahol legnagyobb mértékben nőtt az élettársi kapcsolatban élők hányada (17,1%-ról 24,8%-ra). Életkortól függetlenül a felvidéki magyarok körében népszerűbb a párjával együtt élő, élettársi párkapcsolat, mint Erdélyben és a Vajdaságban, ahol az említett családi állapot sokkal inkább korfüggő és inkább csak a 26–30 évesekre jellemző. Az erdélyi és a vajdasági magyarok esetében hasonló, a felvidékihez képest hagyományosabb együttélési mintázatok figyelhetők meg.

Élettársi kapcsolatban élők aránya az egyes korcsoportokban

százalék, (N Erdély = 1000; N Felvidék = 500; N Vajdaság = 500)

A vallásosak körében több a házas

A családi állapot szorosan összefügg a vallásossággal, hiszen mind az egyház tanítása szerint vallásos, mind a saját maga módján vallásos csoportokban a házasság a leggyakoribb családi állapot.

Ugyanakkor a felvidékiek körében a hagyományos családforma fellazulását láthatjuk még az egyház tanítása szerint vallásosak körében is, hiszen körükben is viszonylag magas az élettársi kapcsolatban élők aránya (18,5%) szemben az erdélyi 8,9%-kal és a vajdasági 3,1%-kal.

A családi állapot a vallásosság alapján

százalék, (N Erdély = 1000; N Felvidék = 500; N Vajdaság = 500)

Erdély

Vallásos vagyok, az egyház tanítását követem

Vallásos vagyok a magam módján

Nem tudom megmondani, hogy vallásos vagyok-e vagy sem

Nem vagyok vallásos

Felvidék

vallásos vagyok, az egyház tanítását követem

vallásos vagyok a magam módján

nem tudom megmondani, hogy vallásos vagyok-e vagy sem

nem vagyok vallásos

Vajdaság

vallásos vagyok, az egyház tanítását követem

vallásos vagyok a magam módján

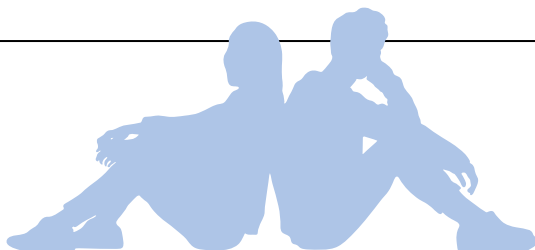
nem tudom megmondani, hogy vallásos vagyok-e vagy sem

nem vagyok vallásos

- egyedülálló és nincs párkapcsolata
- van párja, de nem élnek együtt
- párjával együtt él/élettársi kapcsolatban él
- házas
- elvált (és nincs párkapcsolata)
- özvegy (és nincs párkapcsolata)
- nem tudja/nem válaszolt

Erdélyben a legmagasabb a gyermekkel rendelkezők aránya

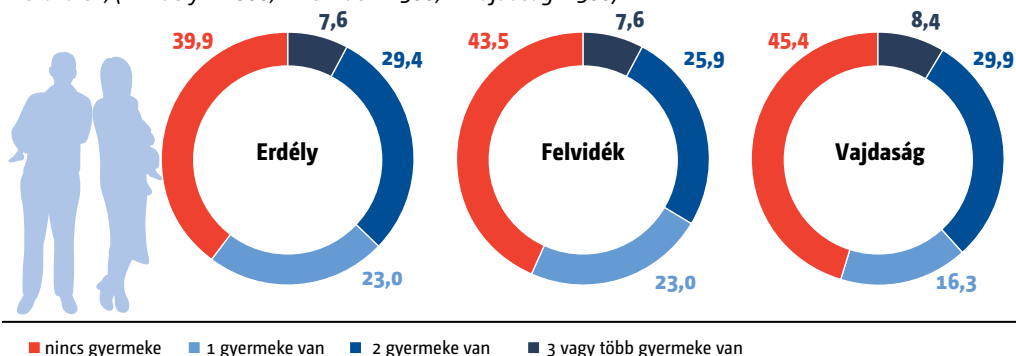
A 2023-as kutatás eredményei szerint az Erdélyben élők 60,1%-ának, a Felvidéken élők 56,5%-ának, a Vajdaságban élők 54,6%-ának volt saját (vér szerinti, nevelt, örökbefogadott) gyermeke. 2018-hoz képest nem változott a régiók sorrendje, és az arányszámok is hasonlóak voltak, kivéve a Vajdaság esetében, ahol 50,9% volt korábban a gyermekesek aránya.

Korcsoportok szerint jelentős különbségek vannak az egyes régiókban, és a régiók között is: a 18–29 éveseken belül a gyermekesek aránya a Felvidéken 18,3%, Erdélyben 16,1%, a Vajdaságban 8,7%, míg a 40–49 éveseknél a Vajdaságban 91,6%, Erdélyben 87,6%, a Felvidéken pedig 85,2% volt.

A három régió közül a Vajdaságban a legkisebb a gyermekesek aránya, ugyanakkor itt volt a legnagyobb a 2 gyermekkel és a 3 vagy több gyermekkel rendelkezők aránya.

Van-e Önnek saját gyereke?

százalék, (N Erdély = 1000; N Felvidék = 500; N Vajdaság = 500)

Családalapítási mérőldkövek

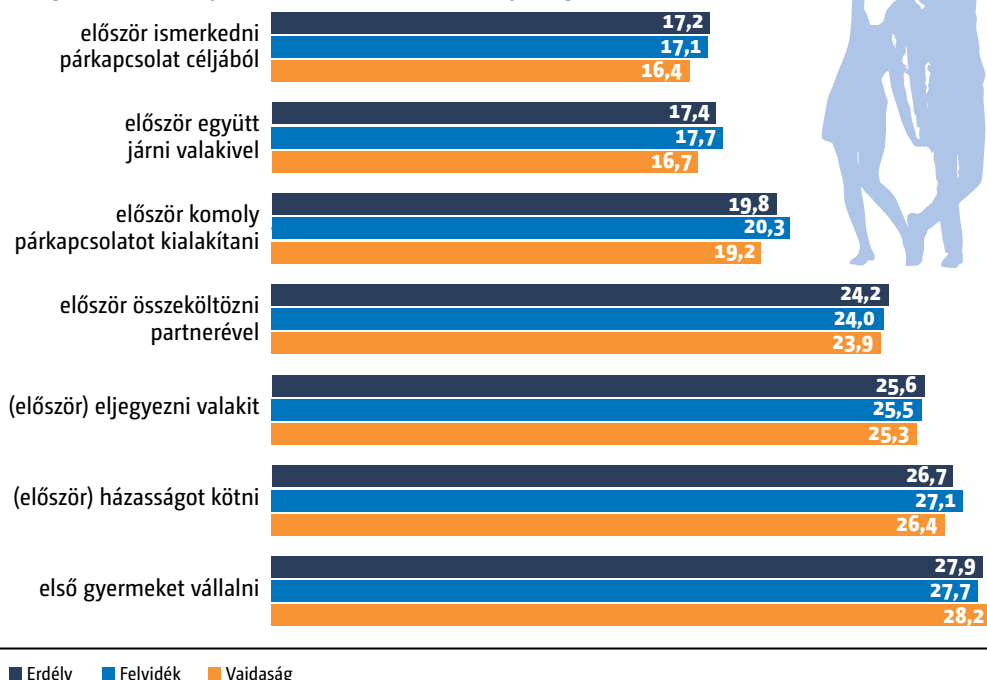
Vajdaságban fiatalabb korban házasodnak

Minden párkapcsolati mérőldkőnél a legalacsonyabb átlagéletkor a Vajdaságban élőköt jellemzi, vagyis az itt élők fiatalabb korban érték/érik el a felnőtté váláshoz szorosan köthető életeseményeket, mint az Erdélyben, vagy a Felvidéken élők (kivéve az első gyermek megszületését, ami náluk később történik meg). Vajdaságban átlagosan 19 éves korra tehető az első komoly párkapcsolat létrejöttének életkora, míg Felvidéken 20 éves kor fölé. Mindhárom régiónál nagyobb ugrás figyelhető meg az első komoly párkapcsolat és az első összeköltözés között.

Hány éves korában történt meg/vagy véleménye szerint, hány éves korában fog megtörténni az Ön életében az alábbi, párkapcsolati szempontból fontos mérföldkő?

átlagéletkor, (N Erdély = 1000; N Felvidék = 500; N Vajdaság = 500)

A kezdeti mérföldkövek tekintetében még nincsenek nagy különbségek a nemek között, viszont az első házasságkötés és az első gyermek vállalása esetében már megfigyelhető, hogy a nők átlagosan három évvel fiatalabban élik át ezeket a fontos életeseményeket, mint a férfiak.

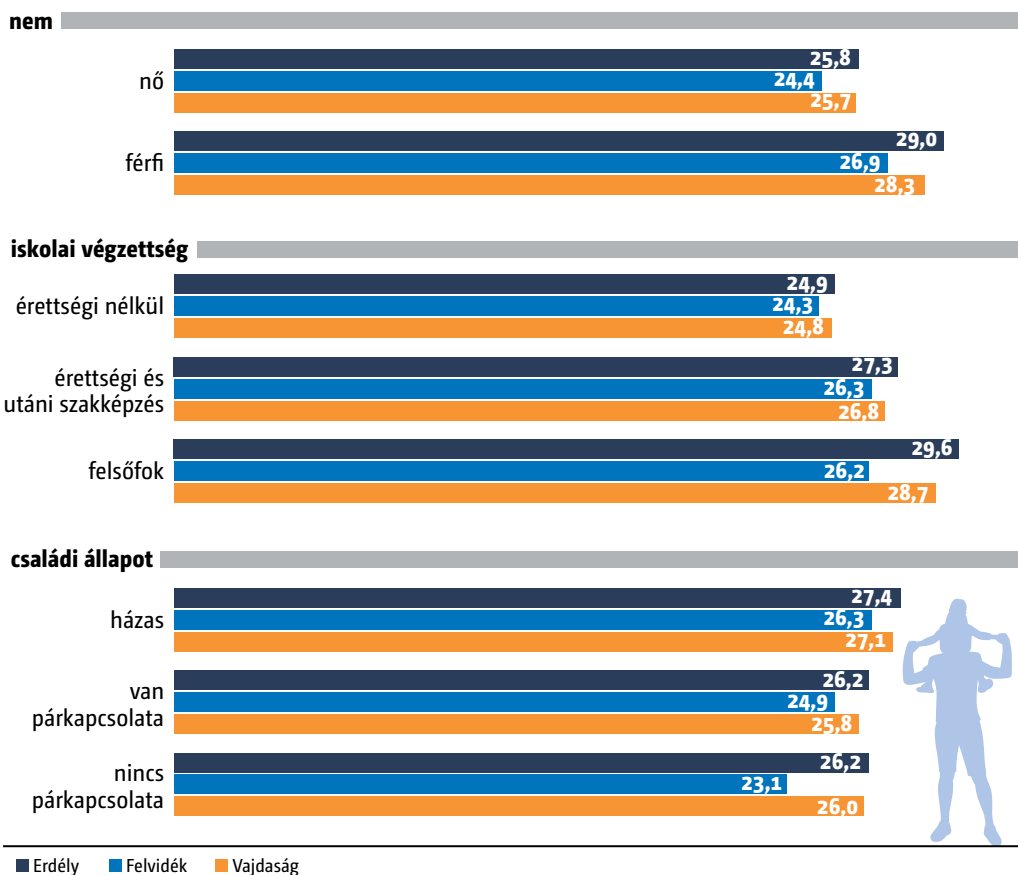
Felvidéken korábban vállalnak gyermeket

Az első gyermek vállalásának átlagéletkora a Felvidéken élők körében volt a legalacsonyabb, átlagosan 25,6 év, míg a Vajdaságban és az Erdélyben élőknél magasabb volt ez az átlagos életkor (26,8, illetve 27,1 év).

A 2018-as felméréshez képest mindhárom régióban nőtt az első gyermek vállalásának átlagéletkora, vagyis egyre későbbi életkorban születik gyermekük a határon túli magyaroknak. Öt év alatt Erdélyben nőtt ez az érték a legnagyobb mértékben: 1,5 évvel, a másik két régióban az emelkedés nem érte el az 1 évet.

Átlagéletkor az első gyermek születésénél

átlagéletkor, (N Erdély = 1000; N Felvidék = 500; N Vajdaság = 500)

Családtervek

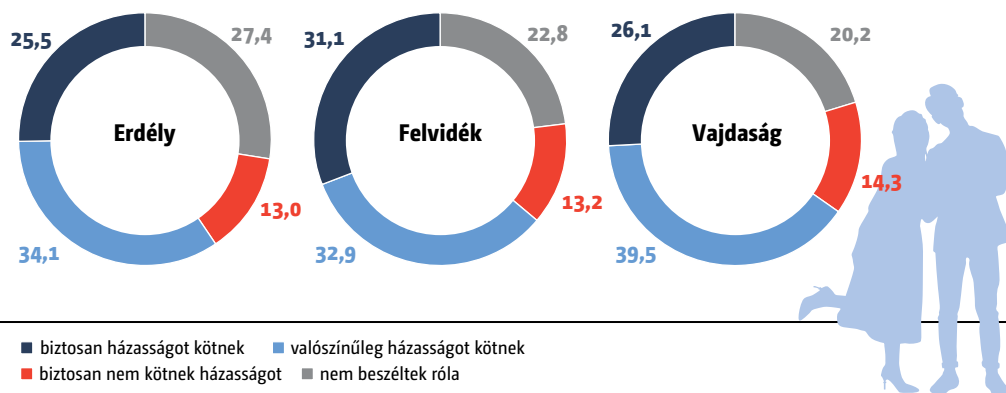
A határon túli magyarok többsége házasságban képzelel el az életét

Arra a kérdésre, hogy „25 év múlva házasságban képzelel-e el magát” mindhárom régióban a túlnyomó többség igennel válaszolt: Erdélyben és a Vajdaságban közel azonosan magas arányban (82,5 és 82,6%), míg a Felvidéken 72,5%. Azok közül, akik még nem élnek házasságban tízből legalább hatan tervezik, hogy házasságra lépnek jelenlegi párjukkal. 2023-ban az erdélyiek ötöde, a vajdaságiak közel negyede, a felvidékieknek pedig harmada élt házasság nélküli párkapcsolatban. Ez az erdélyiek esetében 20,8%, ami 2 százalékpontos csökkenés a korábbi 2018-as felméréshez képest. A felvidékieknél közel 5 százalékpontos emelkedés következett be (2018: 28,7%, 2023: 33,4%), míg a vajdaságiaknál érdemben nem változott ez az arány (2018: 23,0%, 2023: 23,7%).

A nem házas párok között élők közül mindhárom régióban tízből legalább hatan azt tervezik, hogy biztosan vagy valószínűleg házasságra lépnek majd jelenlegi párjukkal. A meglévő partnerrel való házasságkötést legnagyobb arányban a vajdaságiak tervezik, csaknem kétharmaduk nyilatkozott így. A biztosan házasságra lépők aránya ugyanakkor a felvidéki honfitársainknál a legmagasabb.

Ha van párkapcsolata, tervez-e házasságot jelenlegi élettársával/párjával?

százalék, (N Erdély = 208; N Felvidék = 167; N Vajdaság = 119)

Az életkor emelkedésével alapvetően csökken a házasságkötési szándék: míg a 18-29 és a 30-39 évesek 61,8%-75,0%-a tervezi, hogy biztosan vagy valószínűleg házasságot köt jelenlegi párjával, addig a 40 évesek és idősebbeknél ugyanez az arány 28,6%-37,2%.

Terveznek-e házasságot kötni jelenlegi párjukkal?

százalék, (N Erdély = 208; N Felvidék = 166; N Vajdaság = 119)

Erdély

Felvidék

Felvidék

■ biztosan házasságot kötnek ■ valószínűleg házasságot kötnek
■ biztosan nem kötnek házasságot ■ nem beszéltek róla

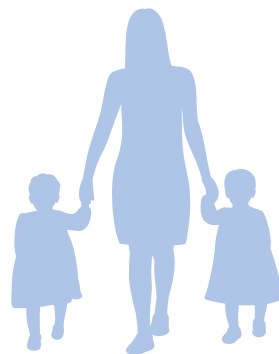
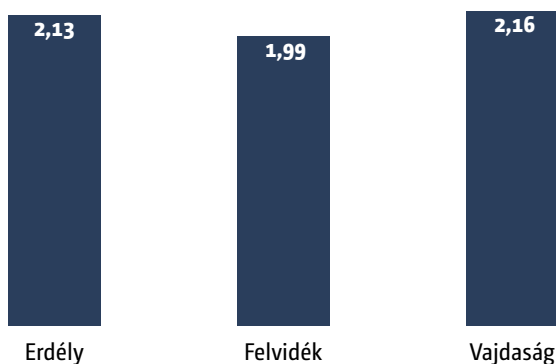

A határon túli magyarok átlagosan 2,1 gyermeket szeretnének

Az „Összesen hány gyermeket szeretne?” kérdésre adott válaszok alapján a határon túli magyarok átlagosan 2,1 gyermeket szeretnének az életük során. Felvidéken a legkisebb a vágyott átlagos gyermekszám: 2 főnél kevesebb.

Összesen hány gyermeket szeretne?

átlag, (N Erdély = 1000; N Felvidék = 500; N Vajdaság = 500)

A határon túli magyar területeken több gyermekre vágnak a házások, mint az élettársak, és az egyház tanítása szerint vallásosak is többre, mint a nem vallásosak, ez mind a három régióban egyaránt igaz. Aki több gyermeket szeretne, az többet is tart ideálisnak, a vágyott és az ideális gyermekszámot pedig elsősorban a már meglévő családnagyság, valamint a gyermekvállalás fontossága befolyásolja. Mindez az anyaországi magyarok körében is hasonlóan alakult az elmúlt időszakban (Fűrész és Székely, 2019; Engler és mtsai., 2022; Papházi és mtsai, 2023; Pári és mtsai., 2023).

A vágyott gyermekszám nem feltétlenül esik egybe a konkrétan tervezett gyermekszámmal, mert a tudatos tervezést erősen befolyásolják az adott körülmények. Ezenkívül a tervezés – különösen fiatalok esetében – öt évnél későbbre is irányulhat, azonban a kérdőív a gyermekvállalási szándék kérdését a következő öt évre is vonatkoztatta. A válaszadók terveit leginkább az befolyásolja, hogy a kérdezettnek van-e már gyermeke, illetve annyi gyermeke van-e, amennyit eredetileg szeretett volna. Emiatt nagyobb arányban gondolkodnak családbővítésen azok, akiknél az átlagos gyermekszám kisebb, főként a felvidéki magyarok, a fiatalok, és az élettársi kapcsolatban élők.

A következő öt évben tervez-e gyermeket?

százalék, (N Erdély = 1000; N Felvidék = 500; N Vajdaság = 500)

